

קונטרס חידושים מרבנינו חיים הלוי סולובייציק

בענין סמיכת גאולה לתפילה ותפילה בציבור

שלא התפלל מעריב דצריך בבוקר להשלים יכול להסמיך גאולה להתפילה של תשלומי מעריב. והגר"ח הסכים לו אך אמר דגם אילו היה מתפלל שחרית ג"כ היה יוצא תפילה בציבור בעת שהציבור מתפללין מוסף דלא בעינן שיתפללו הציבור דוקא אותה התפילה והביא הגר"ח ראיה מברכות דף כ"א, א"ר יהודה אמר שמואל התפלל ונכנס לביהכנ"ס ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש בה דבר יחזור ויתפלל וע"כ דמיירי דכבר התפלל ורוצה לצאת מצות תפילה בציבור ומתפלל תפילת נדבה והרי הציבור מתפללין תפילת חובה ומוכח דגם אם אין מתפללין אותה תפילה מהני, ע"כ. [אמנם במגן אברהם סי' צ' סק"ז כתב דכשהציבור מתפללין שחרית והוא מתפלל מוסף לא מקרי תפילה בציבור וצ"ע]

מעשה שבא הגר"מ סאלוויציק לביהכנ"ס לאחר התחלת התפילה ובעת שהגיעו הצבור למוסף בלחש היה הגר"מ גומר גאל ישראל דשחרית ונסתפק לו אם להתפלל שחרית או מוסף והכריע דצריך להתפלל מוסף בכדי לקיים תפילה בציבור מפני שסבור היה שסמיכת גאולה לתפילה אין צריך דוקא תפילת שחרית אלא מקיימו ג"כ בתפילת מוסף דאין דין דוקא לסמוך לשחרית אלא תפילה ביום וכן בלילה סגי איזה תפילה בלילה, ובברכות דף ד' איכא מ"ד דבלילה לא בעי גאולה שיהיה סמוך לתפילה משום דגאולה באורתא לא הוי אבל ביממא הוי, ואפי' בתפילת מנחה לשי' ר"ת דלא הפסיד הברכות כל היום ועדיין לא התפלל שחרית יכול להסמיך גאולה לתפילה הראשונה של מנחה אע"ג שזה תפילת מנחה מ"מ מהני דאין צריך דוקא תפילת שחרית וכן אחד

בענין הלל

ואם בא לב"ה סמוך להלל, יקרא הלל תחלה עם הציבור ואח"כ יתפלל, ואפשר כשהוא אומר פסוקי דזמרה מותר להפסיק באמצע לקרא הלל עם הציבור, דלא גרע ממזמורים שמוסיפין בשבת, מיהו נ"ל דאז לא יברך על ההלל לא בתחלה ולא בסוף, כיון שאומר ב"ש וישתבח א"כ היאך יברך ב"פ, וכיוצא בזה כתבו בהגדת פסח, לכן דוקא בהלל

שו"ע או"ח סי' תכ"ב סעי' ב' וז"ל וקורים הלל בדילוג בין יחיד בין צבור, וי"א שהציבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל ולבסוף יהללוך, והיחיד אין מברך עליו, וברמ"א שם ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו וכן נוהגין במדינות אלו, ומ"מ יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הציבור עכ"ל, ובמג"א שם סק"ו כתב וז"ל

דר"ח יעשה כן כיון דהרבה פוסקים שלא לברך, אבל בימים שגומרים ההלל לא יאמר אותו באמצע פסוקי דזמרה עכ"ל.

ויש לדון בדבריו, דאפילו בימים שגומרים את ההלל דפסק המג"א שלא להפסיק, נראה דאם יקרא הלל ביחידות אף שמברך מטעם ודאי בימים אלו, מ"מ הרי מפסיד קיום של הלל בצבור, דהרי מהא דנהגו בר"ח לקרוא דוקא בציבור לכמה ראשונים, מוכח דעיקר קיום הלל הוא בצבור, ומשום דשיר והלל בעי קרייה וענייה, וכדאיתא בסוטה דף ל' ב', דרש רבי עקיבא בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה, כגדול המקרא את הלל והן עונין אחריו ראשי פרקים, ולהכי בר"ח נהגו לעשות עיקר קיום הלל שהוא בצבור, דזהו עיקר קיומו שרק בכה"ג יש קרייה וענייה, וא"כ אף בימים שגומרים את ההלל מ"מ צריך להפסיק פסוקי דזמרה ולקרא עם הציבור, ומש"כ המ"א דאם יקרא עם הצבור יפסיד ברכות ב"ש וישתבח, נראה דלא יפסיד הברכות, דברכת

ברוך שאמר לא תפטור ברכת לקרוא את ההלל, דפסוקי דזמרה והלל הם שני חיובים נפרדים, דפסוקי דזמרה הוא קריאת פסוקים מתהילים, כמש"כ ובשירי דוד עבודך, ועיין ברש"י בברכות דף ל"א א' בד"ה אלא מתוך שמחה שכתב וז"ל כגון דברי תנחומין של תורה, כגון סמוך לגאולת מצרים, או סמוך לתהלה לדוד שהוא של שבח ותנחומין כגון רצון יראיו יעשה שומר ה' את כל אוהביו, וכגון מקראות הסדורות בתפלת ערבית כי לא יטוש ה' את עמו וכיוצא בהן עכ"ל, דזה הוי חיוב פסוקי שבח ונחמה, משא"כ הלל אינו קריאת אותן פרשיות שחיבר דוד, שהרי כופלין ומפסיקין באמצע הפרקים והפסוקים של תהילים, והרי כל פרשה וכל פסוק דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן, אלא דהלל הרי הוא שירה בפנ"ע, ואינו בתורת פסוקי תהילים אלא דהוי דין שירה וחלות שם בפנ"ע, ועיקר דין פסוקי דזמרה הוא ביחידות ולא בצבור, ועיין ברמב"ם פ"ט מהל' תפילה שתפילת הצבור מתחלת מברכו, ועיקר מצוות הלל היא בצבור וברכת ברוך שאמר לא יפטור את ברכת ההלל דהוי דין וקיום אחר וכנ"ל.

בענין מלכיות זכרונות שופרות

כולל מלכיות לתנא דמתני', או זכרונות לרשב"ג יחד עם קדוה"י וצ"ע.

ומוכח מזה דמלכיות זכרונות שופרות אינם מצוה אחריתי אלא שזה עצם קדושת היום, והיינו דאין לראש השנה שם מיוחד בתורה כמו חג המצות וחג הסוכות, דמבואר בזה קדושתו של היום, אלא יש לר"ה ג' קדושות היום שהם מלכיות זכרונות ושופרות, אינהו גופייהו הוו הקדושות היום והשמות

בר"ה דף לב ע"א במתני' וז"ל אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכיות עם קדושת היום, ובברייתא בגמ' פליגי בזה רבי ורשב"ג דרבי סובר כתנא דמתני', ורשב"ג חולק וס"ל דכולל זכרונות וקדוה"י בחדא ברכה.

וצ"ע דבמס' ברכות מ"ט ע"א איתא סוגיא ארוכה לגבי מה שאין חותמין בשתים דאין כוללין ב' ברכות בחדא ברכה. והאיך

של ר"ה, וישנו באמת ג' שמות, יום תרועה דהוה כל עיקר קדושה של היום.

דהוה שופרות ויום הזכרון דהוה זכרונות ומלך על כל הארץ דהוה מלכיות, והשאלה בברייתא בגמ' הוא איזהו העיקר קדושה, דלרבי העיקר שם של ר"ה הוא מלכיות וכוללו עם קדושה"י, ולא מיקרי זה חתימה בשתים דזהו כל עיקר קדושתו של יום, ולרשב"ג העיקר קדושה של היום הוא זכרונות, אבל עכ"פ אינו חתימה בשתים

ועיין בשע"ת סי' תקפ"ב דמביא הדין דאם שכח לומר מלך על כל הארץ ואמר רק מקדש ישראל ויום הזכרון דבשחרית יצא ובמוסף לא יצא דצריך לומר מלכיות במוסף, אך נראה דכיון דמלכיות הוא שם עצם קדו' היום, גם בשחרית לא יצא יד"ח, דלא הזכיר היום בתפילתו, ודו"ק.

בענין ברוך שם כמל"ו

[דף נו.]

בתורת דבר שבקדושה, אבל בלחש שאינו אומרו יחד עם הציבור ובתורת דבר שבקדושה מותר שלא זה מה שהמלאכים עושים, דהאיסור הוא לעשות כדוגמת המלאכים בתורת דבר שבקדושה. ונראה דאם א' מתפלל ביחידות כל השנה מותר לומר בשכמל"ו בקול רם דאינו בציבור ולא חל עליו האיסור של בשכמל"ו בתורת דבר שבקדושה.

(ועיין בספר מטה משה סי' תתס"ח דמוכח ג"כ הכי מדבריו דמותר לומר ביחידות בשכמל"ו בקול רם כל השנה רק מטעם אחר עי"ש. עוד מוכח מזה דחייב ביוה"כ לומר בשכמל"ו בצבור ביחד כדי שיהא דבר שבקדושה).

בשו"ע אור"ח סי' תרי"ט ס"ב, וז"ל בליל יוה"כ ומחרתו אומרים בשכמל"ו בקול רם ע"כ, ובמג"א וז"ל משום שבכל השנה אומרים אותו בלחש מפני שמשנה גנבה ממלאכים אבל ביוה"כ גם ישראל דומין למלאכים, טור עכ"ל.

הנה הא דמלאכים אומרים "ברוך שם", נראה דהוי דבר שבקדושה, וכן מוכח מהפיוט בברכת קריא"ש בשחרית דיוה"כ"פ, דיש פיוט שכולל שירת קדוש קדוש קדוש עם "ברוך שם כמל"ו" דשניהם הוו דבר שבקדושה עי"ש.

ונראה דזהו מה שאסור לומר בכל השנה, דאסור לומר בשכמל"ו בציבור בקול רם רק